

گزارش پژوهشی

حبس معسر به دلیل عجز از پرداخت
نیم عشر دولتی

کد پژوهشی: ۱۰۳-۱۳۹۷-۳

مرکز پژوهشی دانشنامه‌های حقوق علامه

مرداد ۱۳۹۷

میدان انقلاب، خیابان وحید نظری، بین خیابان فخر رازی و ۱۲ فروردین، پلاک ۸۱

تلفن: ۰۲۱-۶۳۸۷۷۱۰۲

www.Lawpedia.ir

تلفن: ۰۲۱-۶۳۸۷۷

research@lawpedia.ir

گزارش پژوهشی:

حسب معسر به دلیل عجز از

پرداخت نیم عشر دولتی

کد پژوهشی: ۱۰۳-۱۳۹۷-۳

مردادماه ۱۳۹۷

مرکز پژوهشی دانشنامه های حقوقی علامه

الله
الرحمن
الرحيم

عنوان: حبس معسر به دلیل عجز از پرداخت نیم عشر دولتی

تهیه کننده: مرکز پژوهشی دانشنامه‌های حقوقی علامه

تاریخ تهیه: مرداد ماه ۱۳۹۷

تعداد صفحات: ۷۳ صفحه

مجری پروژه: رقیه ماستری فراهانی

ناظر علمی: محمد درویش‌زاده کاخکی

فهرست مطالب

- چکیده: ۹
- ۱- بیان مسأله ۱۳
- ۲- سوالات پژوهش ۱۵
- ۱-۲- سوالات اصلی پژوهش: ۱۵
- ۲-۲- سوالات فرعی پژوهش: ۱۵
- ۳- فرضیه‌های پژوهش: ۱۷
- ۴- روش پژوهش ۱۹
- ۱-۴- روش گردآوری اطلاعات ۱۹
- ۲-۴- ابزار گردآوری اطلاعات ۲۰
- ۵- محدوده پژوهش: ۲۱
- ۱-۵- محدوده موضوعی: ۲۱

- ۲-۵- محدوده زمانی ۲۱
- ۳-۵- محدوده مکانی ۲۱
- ۶- تعاریف و مفاهیم: ۲۳
- نیم عشر: ۲۳
- حق الاجرا: ۲۳
- هزینه اجرا: ۲۴
- حقوق دیوانی: ۲۴
- معسر: ۲۵
- انواع معسر: ۲۶
- معسر مطلق: ۲۶
- معسر نسبی: ۲۶
- ۷- تحلیل ماهیت حقوقی نیم عشر ۲۷
- ۸- مطالبه و اخذ نیم عشر دولتی از افراد معسر ۳۵
- ۹- عدم بازداشت محکومین مالی به دلیل امتناع یا عجز از پرداخت نیم عشر ۳۷

اول: نظریات مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه	۳۹.....
دوم: مشاوره تلفنی قضایی قضات معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضاییه	۴۶.....
سوم: نشست قضایی دادگستری استان‌ها	۴۸.....
چهارم: دکترین حقوقی	۴۹.....
پنجم: حبس مدیون از نظر فقهای امامیه	۵۳.....
ششم: حبس مدیون از نظر برخی از مراجع تقلید معاصر	۵۶...
هفتم: عدم شمول حکم ماده یک قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۴ بر نیم عشر دولتی	۵۸.....
هشتم: ماده ۱۱ میثاق حقوق مدنی و سیاسی	۵۹.....
۱۰- اخذ نیم عشر از شخص ثالث و به‌طور خاص ستاد دیه	۶۱.....
۱۱- آثار و پیامدهای بازداشت محکومین مالی به علت عدم پرداخت نیم عشر	۶۵.....
الف: پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و خانوادگی برای محبوسین	
	۶۵.....

ب: پیامدهای ناشی از صدور حکم بازداشت برای صادر کننده

حکم ۶۷

نتیجه‌گیری و پیشنهاد: ۶۸

الف- نتایج ۶۸

ب- پیشنهاد: ۷۰

منابع و مأخذ ۷۲

قوانین و مقررات ۷۳

چکیده:

هدف از انجام این پژوهش پاسخ به استعلام مدیرعامل ستاد دیه کشور است که طی آن از فرض خاصی سؤال شده و آن عبارت است از اینکه آیا می‌توان افرادی که محکوم به آنها توسط ستاد مذکور پرداخت شده است، به علت عجز از پرداخت نیم عشر دولتی در زندان نگه داشت یا خیر؟ در پاسخ به این سؤال پژوهش گسترده‌ای انجام شده و نتایج زیر حاصل شده است.

۱- از نظر رویه قضایی و دکترین علمی تعداد ۳۰ مورد مستند شناسایی شده که شامل یازده مورد نظریه مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه، دو مورد سؤال‌های تلفنی قضات، یک مورد نشست قضایی، ۵ مورد دکترین حقوقی، ۵ مورد نظر فقهای شیعه و سه مورد نظر مراجع تقلید حاضر و نیز سه مورد تحلیل مواد قانونی وجود دارد که بر اساس تمامی این مستندات نتیجه گرفته می‌شود که قانوناً امکان حبس افراد عاجز از پرداخت نیم عشر دولتی که محکوم به آنها توسط ثالث یا ستاد دیه پرداخت شده است وجود ندارد.

۲- از نظر تحلیل حقوقی نتیجه گرفته شده است که سه ماهیت حقوقی «نیم عشر» و «جزای نقدی» و «محکوم به مالی» سه ماهیت

کاملاً متفاوت هستند و ماهیت حقوقی آنها متفاوت است و اجازه حبس در صورت امتناع از پرداخت دو ماهیت داده شده یعنی حبس کسی که نسبت به پرداخت جزای نقدی امتناع کرده و یا نسبت به پرداخت محکوم‌به مالی امتناع کرده، طبق قانون اجازه داده شده است اما مطابق قانون امکان حبس کسی که نسبت به پرداخت نیم عشر دولتی امتناع کرده است، وجود ندارد و چون حکم به حبس از امور استثناء است، نمی‌توان با قیاس و استحسان و امثال آن حکم دو ماهیت حقوقی دیگر را به عجز از تأدیه نیم عشر تسری داد. ممکن است تصور شود که با تغییری که در قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی در سال ۹۴ داده شده اجازه حبس این افراد قابل استنتاج باشد؛ در حالی که این تصور نیز از آن جهت باطل است که حتی در نظریه اداره حقوقی قوه قضاییه که بعد از قانون مزبور صادر شده است به شماره ۷/۹۵/۶۳۲ مورخ ۱۳۹۵/۰۳/۱۸ نیز اجازه حبس ممتنع از پرداخت نیم عشر داده نشده است.^۱

۳- تنها کاری که قانوناً در رابطه با ممتنعین یا عاجزین از پرداخت نیم عشر وجود دارد آن است که مرجع اجرایی از طریق استعلام از

۱ این نظریه در صفحات ۲۸ و ۲۹ تحقیق آمده است.

بانک‌ها، ادارات ثبت اسناد و املاک و انجام تحقیق محلی نسبت به شناسایی اموال افراد مزبور اقدام و نسبت به توقیف و وصول نیم عشر از محل آن اقدام کنند و چنانچه در غیر این صورت اقدام به حبس این افراد نمایند، ارتکاب بازداشت غیرقانونی در مورد آنها مطرح است و قابل تعقیب کیفری هستند.

کلیدواژه: نیم‌عشر، حق اجرا، حقوق دیوانی، هزینه‌های اجرایی، معسر